

**ІНФОРМАЦІЙНА ДЕМОКРАТІЯ У СТРАТЕГІЯХ
ЗОВНІШНЬОЇ І ВНУТРІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ РЕСПУБЛІКИ
ПОЛЬЩА**

У статті розглядаються ретроспективні і проспективні аспекти інформаційної демократії у стратегіях зовнішньої і внутрішньої політики Республіки Польща, аналізується взаємодія польських медійних агенцій з міжурядовими і неурядовими організаціями у контексті формування громадянського суспільства в країні, визначаються чинники впливу медіа на зовнішню політику держави в умовах поглиблення процесів європейської інтеграції.

Ключові слова: інформаційна демократія, міжнародні організації, європейська інтеграція, зовнішня і внутрішня політика, громадянське суспільство, мас-медіа, Республіка Польща.

Makarenko E. Information Democracy in the strategy of foreign and domestic policy of the Republic of Poland.

The article examines the retrospective and prospective aspects of information democracy in the strategy of foreign and domestic policy of the Republic of Poland, analyzes the interaction of Polish media agencies with intergovernmental and non-governmental organizations in the context of the formation of civil society, determines the factors of media influence on the foreign policy of the state under deepening the processes of the European integration.

* доктор політичних наук, професор кафедри міжнародної інформації Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

***Keywords:** information democracy, international organizations, European integration, foreign and domestic policy, civil society, mass media, Republic of Poland.*

Макаренко Е.А. Информационная демократия в стратегиях внешней и внутренней политики Республики Польша.

В статье рассматриваются ретроспективные и перспективные аспекты информационной демократии в стратегиях внешней и внутренней политики Республики Польша, анализируется взаимодействие польских медийных агентств с межправительственными и неправительственными организациями в контексте формирования гражданского общества в стране, определяются факторы влияния медиа на внешнюю политику государства в процессах европейской интеграции.

***Ключевые слова:** информационная демократия, международные организации, европейская интеграция, внешняя и внутренняя политика, гражданское общество, мас-медиа, Республика Польша.*

Постановка проблеми. Зростання ролі інформаційного чинника у міжнародних відносинах стало підґрунтям нової загальної теорії суспільного розвитку, яка виходить з того, що у сучасному світі найбільш привабливою щодо ідеалів, цінностей та реальних можливостей вважається модель інформаційної демократії, яка в постіндустріальному суспільстві потребує інноваційного вдосконалення, а також вирішення питань, на які не змогли дати відповіді попередні моделі демократичного розвитку. Становлення інформаційної демократії як нової категорії політичної науки, на думку науковців, стало можливим завдяки появі, формалізації та вдосконаленню теорії глобального розвитку, а також тому, що сучасний технологічний прогрес сприяє вдосконаленню політичних систем, процесів прийняття політичних рішень, робить сучасні демократичні режими більш «прозорими» та доступними для суспільства,

відкриваючи нові форми участі громадян у зовнішній і внутрішній політиці міжнародних акторів [1-3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукова тема щодо впливу інформаційної демократії на стратегії зовнішньої і внутрішньої політики центрально-східних країн ЄС, враховуючи чинники формування громадянського суспільства в умовах регіональної конфліктогенності і суперечностей у сприйнятті європейських стандартів прав людини і мас-медіа, зокрема у Польщі, знайшла відображення у теоретичних і прикладних дослідженнях зарубіжних та вітчизняних науковців з проблем міжнародних і суспільних відносин та права. Так, концептуальні підходи до з'ясування розвитку інформаційної демократії загалом, взаємодії медіа з міжнародними урядовими і неурядовими організаціями щодо формування громадянського суспільства на засадах європейських цінностей, впливу медіа на здійснення зовнішньої і внутрішньої політики держав представлено у працях таких зарубіжних фахівців, як Г.Алмонд, Д.Акуле, Е.Андреспек, Д. Аткинсон, П.Байор, П. Брезані, П.Вандор, В.Валлерстайн, Д.Габермас, А.Даміанова, Н.Джебріл, Г. Дубик, Л. Еркус, Є Йорга, П.Казьмеркевич, Д.Крал, С.Кліфт, П.Кост, Р.Куусик-Раджасаар, М.Ловейн, М. Мейер, Г. Мердок, В.Мікульовські, Р. Мілнер, Л. Пастушьяк, М.Петнерль, Є. Рейт, В. Ріхацкова, Г.Сасіновські, Г.Селмеці, П. Сквіровські. О.Собон-Смик, А.Соці, Н.Тракслер, Е.Тоффлер, М.Фігероа, К. Хамелінк, С.Хантінгтон, М.Цветковська, К.Ширкі, В.Штетка та ін. [4- 15].

Проблематика взаємодії медіа і міжнародних інституцій, впливу медійного чинника на відносини влади і суспільства з використанням комунікативних технологій знайшла відображення і в українській політичній науці, насамперед у працях Д. Арабаджієва, О.Балакірева, Т.Бельської, В.Бебика, Н.Білан, О. Богородецької, В.Бортнікова, О.Брусиловської, А. Гуцала, С.Даниленка, Д.Дубова, О.Зернецької, В. Іванова, О.Картунова, І.Кисарець, О.Корнієвського, О.Литвиненка, М.Ожевана, Ю. Опалька, Н.Піпченко, Г.Почепцова, М.Прохорова, М.

Рокара, Н.Ротар, Є.Тихомирової, О.Фролової, А.Чичановського, В.Яблонського та ін., характерною рисою яких стало з'ясування ефективності впливу медіа на політично-суспільні процеси з врахуванням особливостей інтеграції різних країн насамперед в європейське політичне середовище [16-32]. На основі аналізу процесів поглиблення інформаційної демократії в європейських країнах у дослідженнях українських науковців були сформульовані висновки, які істотно вплинули на формування концептуального бачення відносин влади і суспільства в Україні, зокрема у сфері зовнішньої і внутрішньої політики. Ці обставини визначають потребу детальнішої оцінки наукових уявлень, присутніх у дослідженнях з проблеми впливу медійних чинників на внутрішню і зовнішню політику загалом і на взаємодію владних інституцій з медійними організаціями зокрема, що здійснювалися представниками основних шкіл сучасної української політичної науки.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Вивчення проблеми впливу інформаційної демократії на стратегії зовнішньої і внутрішньої політики Республіки Польща у ретроспективному і проспективному аспектах потребує актуальних досліджень, що уможливають визначення парадигмальних характеристик мас-медійної складової діяльності держави і суспільства, заснованого на демократичних ідеалах, цінностях та нормах сучасних соціальних досягнень людства. Саме вони визначають вільний доступ кожного громадянина до будь-якої суспільно-політичної інформації, дійсне право та реальну можливість розпоряджатися всіма благами як глобального, так і локального суспільства, брати активну участь у важливих політичних рішеннях. Досвід Республіки Польща, яка декілька років тому була в центрі інтеграційних процесів, внаслідок яких вона стала членом Європейського Союзу, може бути корисним і для України, оскільки зовнішньополітичний курс держави визначений саме за напрямом євроінтеграції.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження впливу інформаційної демократії на стратегії зовнішньої і внутрішньої політики Республіки Польща у контексті взаємодії медіа з міжнародними та національними інституціями.

У сучасному науковому дискурсі інформаційна демократія розглядається як ідеальна гіпотетична модель політичної складової цифрової епохи, заснована на цінностях інформації в поєднанні з соціалізованими інформаційно-комунікативними технологіями [9; 11;14;22;31-32;44]. Багатоаспектність парадигми інформаційної демократії, зазначається у дослідженнях, виявляється на трьох рівнях: макрополітичному, медіаційному та мікрополітичному. Зокрема вважається, що на рівні макрополітики концепт інформаційної демократії пов'язаний з провідною роллю держави як правового гаранта та ефективної виконавчої системи щодо позитивної стратегії розвитку суспільства. Медіаційний рівень стосується певних посередницьких функцій наукової спільноти, що пропонує наукове обґрунтування суспільно-політичної стратегії, якої має дотримуватися держава, і на базі виробленої теорії займається описом та інтерпретацію сучасних трансформаційних процесів для рівня мікрополітики. Рівень мікрополітики характеризується зрушеннями індивідуальної свідомості, що їх змінює для цього рівня наука, оскільки саме у збалансованому, гармонійному поєднанні та функціонуванні цих рівнів можливий якісний перехід до сталого глобального суспільства, яке характеризується рівністю можливостей розвитку всіх його підсистем, від людини до держави та суспільства в цілому [31-32].

Урахування розвитку теорії та практики інформаційної демократії, яка за типом народовладдя та сутністю процесу прийняття рішень носить характер демократії участі та демократії обговорення, відкриває нові можливості для реалізації політики у будь-якій державі та на міжнародному рівні її функціонування. Інформаційна демократія зумовлює

трансформацію взаємодії між державою і громадянським суспільством, між урядом та органами управління з огляду на те, що сучасні інформаційно-комунікативні технології відкривають нові перспективи зовнішньої і внутрішньої політики, яка взаємодіє з громадянським суспільством, зокрема через мас-медіа, мережу Інтернет, соціальні медіа-платформи, інтерактивну комунікацію тощо. Тобто, інформаційну демократію визначають як елітарний тип народовладдя, що має інтегральний характер високого рівня. спирається на інтелектуальний ресурс власних суб'єктів і об'єктів політики, передбачає ефективну організацію інтерактивної комунікації на всіх рівнях реалізації влади, а також може характеризуватися як харизматичний тип правління на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій. Стратегії щодо цього, національні плани дій і тактичні імплементації в кожній державі розробляються залежно від національної специфіки, реальних можливостей, наявного інструментарію та інших інфраструктурних характеристик того чи іншого конкретного суспільства [4-5;13;16].

Дискусії, пов'язані з впливом інформаційної демократії на стратегії зовнішньої і внутрішньої політики Республіки Польща, зумовлюються, перш за все, євроінтеграційними тенденціями, відображають компромісні та альтернативні позиції співробітництва Польщі і ЄС щодо створення структур, які б виступали гарантами плюралізму і різноманітності в інформаційному середовищі, інструментом соціальної і культурної взаємодії, сприяли б побудові нової архітектури відносин між владою і громадськістю та багатогранному функціонуванню політичної системи країни за принципами європейської наднаціональної організації [23;25;37;46;48].

Присутність у політиці Польщі впливових акторів міжнародних інтеграційних процесів (міжнародних міжурядових і неурядових організацій Європи) активізувала процеси формування громадянського суспільства в країні за європейськими стандартами, визначила межі компетенції у виробленні і впровадженні інформаційної політики та

діяльності мас-медіа, що сповідує професійно-просвітницький погляд на міжнародну взаємодію, в якій «на демократичній основі розвивається політичне і громадське життя», а також традиції існування незалежних і сформованих на суспільній основі організацій, створених для забезпечення інтересів суспільства за всіма аспектами відносин між урядовими інституціями і національною спільнотою. Аналіз політичного співробітництва визнаних європейських інститутів з країнами-кандидатами і країнами-членами дає можливість зробити теоретичні та практичні висновки про їх фактичну і потенціальну роль в демократичних процесах на терені насамперед Центральної і Східної Європи, оцінити ефективність їх впливу на прийняття політичних рішень та виконання представницької місії інтересів широкої з питань прав людини та свободи вираження[7;17;25;28].

Ретроспективний аналіз щодо розвитку інформаційної демократії в Республіці Польща свідчить, що набуттю членства країни в ЄС у 2004р. передувало тривалий період трансформацій у політичній, економічній та соціальній сферах життєдіяльності. Експерти з євроінтеграції на той час відзначали головні чинники трансформацій, насамперед політичні, оскільки Польща належала до групи «провідних реформаторів» (країн Центрально-Східної Європи та Балтії), які у визначенні та дотриманні перехідних стратегій та перспектив європейської інтеграції максимально скористалися сприятливими внутрішніми та зовнішніми політичними чинниками. Здатність Польщі здійснювати ефективні проекти зумовлювалася масштабом вихідних політичних змін і євроінтеграційними перспективами у сфері інституційного та політичного реформування. Серед політичних чинників виокремлювалися такі, як демократизація, формування громадянського суспільства, децентралізація, боротьба з тіньовою економікою та свобода і незалежність мас-медіа. Так, за індексом – «режим щодо політичних свобод» (у діапазоні від 1 (вільний) до 7 (репресивний)) становив у країні 1,25; за індексом «рівень партійного

контролю за політичними процесами» (1-високий, 5-низький) - 2, за індексом «рівень конкуренції між партіями, що базується на конкуренції між партійними програмами» (1- високий, 5-низький) - 2; загальна оцінка індексу інституціоналізації партійної системи в Польщі (діапазон 3-17) - 4,75 [33-35;43]

Участь громадян Польщі у політичних процесах, яка була особливо визначальною у 1980-90 рр., зменшилася за рахунок врегулювання соціальних запитів та зменшення соціальної напруженості. Так, профспілка «Солідарність» у 1980 р. налічувала понад 9 мільйонів членів, а у 2001р. – приблизно 900 тисяч, тобто зменшилася майже вдесятеро. Політична фрагментація у Польщі стала показником кількості ефективно діючих партій, представлених у Парламенті, перші вибори - 13,5% частки голосів, отримана кожною окремою партією, що брала у виборах, середня величина - 9,7%. При цьому найвища активність громадськості (58,85%) спостерігалася під час національного референдуму про вступ до ЄС. Загалом, політична пасивність польського суспільства становила проблему для урядових інститутів та політичних партій, оскільки негативні тенденції посилювалися у 2002-2004рр., коли у мас-медіа були викриті хвилі корупційних скандалів [33].

Громадянське суспільство, що охоплювало неурядові організації, профспілки, професійні асоціації, торговельні палати, культурологічні товариства, неформальні суспільні, релігійні та студентські об'єднання, групи у соціальних мережах, вважалось особливою частиною публічної сфери в Польщі. Громадські об'єднання активно і вільно брали участь у політичному процесі, впливали на публічну політику, перебіг парламентських виборів та соціальні програми, забезпечували підвищення ефективності громадських інституцій. Водночас свобода мас-медіа стала ключовим елементом демократичності суспільства за напрямом євроінтеграції. У Польщі було скасовано режим державної цензури, лібералізовано медійний ринок, залучено до медійної сфери іноземний

капітал. За ступенем свободи медіа, рейтинг Польщі вважався високим, оскільки мас-медіа отримали статус «вільні». Статті 14, 54, 213 Конституції Польщі виявилися одними з найкращих серед країн з перехідними системами, друковані та електронні медіа скористалися цими свободами різною мірою, оскільки сприймаються у суспільстві як чинник прозорості, відкритості і справедливості політичного, економічного, соціального життя. В період, коли демократична система Польщі ще не досягла досконалості, вільні і незалежні медіа, на думку фахівців, виконували роль суспільного омбудсмена [6;8;30;33;39].

Вступ Польщі до Європейського Союзу, як зазначається в експертній аналітиці, мав широке відображення в польських мас-медіа. Найбільші польські щоденні видання, зокрема «Rzeczpospolita», «Gazeta Wyborcza», «Zdichy» , Польська Агенція Пресова (PAP), а також Радіо Плюс активно інформували польське суспільство про ситуацію в ЄС, займаючи «єврооптимістичну» позицію. У найбільш тиражних газетах, що найбільше впливали на формування громадської думки («Gazeta Wyborcza», «Rzeczpospolita»), виразно домінували публікації, в яких акцентувалися переваги Польщі зі вступом до ЄС. Аналогічна ситуація спостерігалася в інформаційних та суспільно-політичних програмах на всіх державних телеканалах (Polsat, TVN, TVP1, TVP2 тощо). В ефірі щоденно були присутні документальні фільми із серій «Йдемо до Європи», «ЄС - це ми» та програми, в яких демонструвалися позитивні моменти щодо зміни життя пересічних громадян Польщі після «повернення до Європи». До промоції євроінтеграції Польщі долучалися мас-медіа неурядових організацій таких, як Фундація «Unia&Polska» та Фундація Шумана, які, крім інформаційних, розміщували добірки публіцистичних та полемічних матеріалів, а також веб-сайт www.futurum_gov_pl, основною метою якого було підтримання дискусій про майбутнє Європи і польське місце в ній [10;12;18;21;30].

Аналітичний огляд публікацій 2004 р., у таких польських медіа, як «Tygodnik Powszechny», «Newsweek Polska», «Gazeta Polska», «Gazeta Wyborcza», «Rzeczpospolita», свідчить про різні тенденції ставлення громадськості до євроінтеграційного досвіду Польщі. З одного боку, вони були єврооптимістичними щодо подолання економічного та соціального розриву між Польщею і країнами ЄС, оскільки відбулося зростання заробітної плати на 94%, збільшення прибутку в аграрному секторі на 73%, прибутку у туристичній галузі на 20%, у розвитку економіки на 5,5% динаміки; 89% польських фірм відзначили зростання обсягу продажів, прибутки збільшились на 10% і більше за рахунок експорту, в першу чергу, в країни ЄС; 56% підприємств освоювали нові інвестиції, а 20% - запланували їх на наступний рік, проте більш за все виграли від вступу в ЄС фірми з переважанням польського приватного капіталу. З другого боку, вони були євроскептичними через дискусії щодо обмеження можливостей Польщі впливати на загальноєвропейські рішення, звинувачення польських медіа в тому, що вони цілеспрямовано маніпулюють громадською думкою, переходячи межу між інформуванням та пропагандою. Проте, як зазначається у дослідженнях, під час проведення інформаційних кампаній на різних етапах процесу євроінтеграції Польщі було посилено роль медіа щодо пропагування переваг вступу Польщі до ЄС, про що свідчили дослідження громадської думки, проведені виданням «Rzeczpospolita», які підтверджували вплив мас-медіа на формування громадської думки [25;30;33;41].

Входження Польщі до таких європейських організацій, як Рада Європи і ЄС, зумовило зміни внутрішньої політики держави щодо інформаційної сфери, зокрема щодо побудови вільного відкритого суспільства, забезпечення прав людини за статтею 19 Загальної декларації прав людини (1948 р.), впровадження концепції вільного транскордонного обігу інформації, створення незалежних і плюралістичних мас-медіа. У Програмі розвитку комунікації та інформації уряду Польщі було

зазначено, що програма покликана лібералізувати інформаційний сектор, врегулювати форми державного контролю, розвинути приватні структури і забезпечити широкий доступ громадськості до системи прийняття політичних рішень, деідеологізувати засоби масової комунікації, прийняти нові закони, які б відтворили нові реалії. Окремо були визначені права церкви на інформаційну діяльність, з огляду на значний вплив клерикальної інформації на політичні пріоритети та моральність польського суспільства, передбачено право католицької церкви на власну інформаційну інфраструктуру, створення комп'ютерних мереж, систем електронного зв'язку, телерадіомовлення, друкованої продукції. Враховуючи програми ЄС щодо розвитку інформаційного суспільства та «План дій e-Europe+». польським урядом було розроблено «Стратегію розвитку інформаційного суспільства в Польщі на 2001-2006 рр. (e-Польща)», якою передбачалося, крім економічних і соціальних перетворень, створити прозорі і дружні до громадян структури державного управління, сприяти розвитку цифрового радіо і телебачення, враховуючи національні пріоритети [24-25;35;37;46].

Тобто, ретроспективний аналіз щодо впливу міжнародних організацій і мас-медіа на формування громадянського суспільства у Польщі засвідчив, що засоби масової інформації стали вважатися суспільним інститутом, який значною мірою впливає на формування громадянського суспільства, визначає домінуючу позицію медіа у процесі комунікації, оскільки безпосередньо контактує з громадськістю, забезпечуючи позитивне ставлення громадян до державних рішень і стратегій. Крім того, експерти підкреслюють, що мас-медіа у Польщі користуються досить високим рівнем суспільної довіри як агенти з активною позицією й відносно незначною заангажованістю[6;25;30;41].

Наразі вплив інформаційної демократії на стратегії внутрішньої політики Республіки Польща, як зазначається в експертній аналітиці, вважається дискусійним, оскільки після перемоги на парламентських

виборах партії Я.Качинського «Право і справедливість» польський уряд критично поставився до політики ЄС [18-19;26;45]. Суперечності між Польщею та ЄС, як інформують мас-медіа, збільшуються через використання старої концепції «Міжмор'я» у новому форматі «Тримор'я», за якою польська влада почала пропагувати політику інтеграції країн, що є членами ЄС і знаходяться між Адріатичним, Балтійським і Чорним морями. Як зазначається у численних аналітичних дослідженнях, уперше з часів Є.Гедройця, у Польщі почалося обговорення, якою ця політика має бути: з одного боку, польській громадськості пропонується ідея підтримки співпраці з Україною, Литвою і Білоруссю, а з другого боку, представники крайніх правих рухів в польському парламенті, таких як Національний рух, скептично або відкрито негативно ставляться до питання відносин з Україною і Литвою, а пріоритетом визначають інтереси поляків, які проживають за східним кордоном Польщі. Тобто, йдеться у публікаціях, відносини офіційної Польщі з Єврокомісією, а також окремими європейськими країнами, зокрема найбільш впливовими Францією та ФРН, «переживають етап підвищеної турбулентності», оскільки розбіжності у позиціях не скорочується, проблеми продовжують наростати, а риторика загострюватися» [19].

В Європі навіть почалася дискусія під назвою «Чи помирає в Польщі демократія?» через спірну судову реформу, через яку, на думку британського видання «Daily Mail», Польща може втратити своє «право голосу в ЄС». Як пише газета, польські урядовці спричинили жорстку відповідь на неї ЄС, оскільки попри заперечення з боку ЄС та численні протести громадськості в країні проголосували за закон, який фактично передає Верховний Суд під контроль правлячої партії. Саме тому ЄС може ініціювати позбавлення Польщі права голосу за систематичні порушення правил ЄС. Польське видання «Rzeczpospolita» називає 20 липня «фатальним днем для польської демократії», яку до цього часу можна було назвати ліберальною. Як вказує видання, не всі в Польщі поділяють таку

думку, а соціологічні опитування показують, що значна частина поляків або не розуміє проблеми змін законодавства щодо призначення суддів, або навіть підтримує його. «Rzeczpospolita» вказує, що певна частина суспільства сприймає прийняття законів, які дають парламенту та міністру юстиції право призначати та звільняти суддів, «символічним кінцем демократії» [27;42; 45].

Польща через різні канали комунікації спростовує звинувачення у порушенні демократичних стандартів і оцінює критику ЄС як втручання у внутрішні справи демократичної країни. Проте більшість мас-медіа Польщі наголошують, що без досягнення компромісів у певних питаннях з ключовими партнерами по ЄС, польська влада ризикує значно послабити свої позиції в Європі і втратити вплив на прийняття важливих рішень у наднаціональному об'єднанні. У такому випадку, зазначають фахівці, «Європа «кількох швидкостей», де Варшава буде поза основним ядром ЄС, може стати доконаним фактом» [19;27;36;38]. Водночас президент і глава польського уряду наголошують на необхідності єдності ЄС у світлі зовнішніх та внутрішніх загроз і потреби не допустити появи Європи «кількох швидкостей», адже більшість польського суспільства, не менше 80%, підтримує членство країни в ЄС. Крім того, риси, які визначають як суто національні, так й інтеграційні чинники діяльності польської держави, які зумовлюють трансформацію політичних, економічних та безпекових інститутів, так і особливості, які відображають специфіку транзитивних процесів в країнах сталої і набутої європейської демократії, що свідчить про вияви інформаційної демократії у стратегії внутрішньої політики польської республіки [27].

Впливи інформаційної демократії на зовнішньополітичні стратегії Польщі зумовлюються змінами суспільно-політичної структури на міжнародному, регіональному та локальному рівні функціонування держави, інтенсивним впровадженням інформаційно-комунікативних технологій у міжнародну взаємодію. Одним з ефективних інструментів

реалізації зовнішньої політики у міжнародних відносинах вважається медіадипломатія, до пріоритетів якої відносять формування та зміцнення репутації держави через залучення інформації про країну до глобальних інформаційних потоків, а також відстеження цих потоків з метою забезпечення позитивного сприйняття зовнішньополітичних ініціатив. У сучасному світі, зазначається у дослідженнях, незалежні медіа беруть на себе роль провідників зовнішньої політики, що активно і цілеспрямовано доводять до світової громадськості конкретні позиції зовнішньополітичного курсу країни. І чим потужніші національні мас-медіа, тим більше можливостей вони відкривають для своєї держави на міжнародному рівні[6;8;20;29;40;].

Медіадипломатія Польщі спрямована на використання мас-медіа для зв'язку з державними та недержавними акторами з метою мобілізації внутрішньої та зовнішньої громадської думки, зміцнення довіри до урядових дій, позиціонування держави на різних рівнях міжнародного співробітництва тощо. Зокрема, виступ міністра зовнішніх справ Польщі В.Вашиковського «Медіадипломатія» проти звинувачень Польщі» (2016 р.) містив огляд зовнішньої політики країни у контексті її ефективності, підкреслюючи, що нинішній уряд прагне здійснювати «сміливу, реалістичну та ефективну зовнішню політику». Водночас, вказуючи на проблеми старого світового порядку та міграційну кризу, він наголосив, що позиція Польщі полягає в тому, щоб переконатися у реальності цілей ефективної зовнішньої політики, заснованої на принципах: «політичної волі суверенних держав, готових до співпраці у форматах НАТО і ЄС; миру через правопорядок; сили закону над законом сили; значення європейської цивілізації - римського права та християнської етики, захисту цінностей, що будуть сенсом нашої дипломатії» [15].

Медіадипломатія Польщі, підкреслюється у наукових дослідженнях, стосується активної співпраці зовнішньополітичного відомства з Польською інформаційною агенцією, яка є основною медіаорганізацією,

відповідальною за поширення інформаційно-роз'яснювальних матеріалів щодо зовнішньої політики держави та формування позитивного іміджу Польщі у міжнародному інформаційному просторі. Польська інформаційна агенція (РАР) фактично є монополістом у своєму сегменті на внутрішньому ринку, оскільки Католицьке інформаційне агентство (КАІ) та інформаційне радіоагентство ІАР через обмежені можливості і цілі діяльності не можуть з ним конкурувати. Крім того, Польська інформаційна агенція має також передбачену законом ексклюзивність щодо висвітлення роботи всіх державних органів влади. Так, відповідно до Закону про Польське інформаційне агентство 1997 р., РАР є «публічним інформанством, яке отримує та передає споживачам точну, об'єктивну й усебічну інформацію з країни та закордону. Агентство зобов'язане поширювати позиції Сейму, Сенату, Президента та голови Ради міністрів, а також надавати можливість іншим головним органам країни представляти свою позицію у важливих державних справах» []. Це положення надає агентству конкурентну перевагу над іншими медіа через ексклюзивність і оперативність появи суспільно важливої інформації на інформаційній стрічці видання, з якої вона миттєво тиражується більшістю польських ЗМІ. Агенція є акціонерним товариством, 100 % акцій якої знаходяться у державній власності. Її діяльністю керують наглядова рада, правління та програмна рада. РАР тісно співпрацює з центральною адміністрацією, міністерствами, іншими державними органами влади, такими, як МЗС Республіки Польща, прес-бюро Сейму, інформаційний центр Ради Міністрів та Головне статистичне управління[29;47].

Як інструмент медіадипломатії РАР здійснює інформаційну та видавничу діяльність, надає послуги місцевим та іноземним журналістам, має веб-сторінку в мережі Інтернет п'ятьма мовами, підтримує інформаційну діяльність Польських Інститутів в країнах перебування дипломатичних установ, яка стосується популяризації польського наукового і культурного життя, презентації важливих подій та явищ,

пов'язаних з Польщею, організації прес-турів для журналістів до Польщі, проводить круглі столи, семінари, конференції і лекції за участі польських політиків, науковців, провідних спеціалістів та експертів, підтримує ініціативу створення циклу зустрічей із видатними особистостями, які мають вплив на функціонування держави, створення образу Польщі у світі - «Європейський досвід: Польща» [47].

До акцій медіа дипломатії залучено і Польське радіо (PR), що має значну кількість каналів комунікації: чотири основні, радіо «Парламент», радіо для закордону, включно з українською службою, а також 17 регіональних каналів в усіх регіонах країни, тобто, здійснює потужний вплив на громадськість не лише в країні, а й за кордоном. Зокрема, загальнопольське громадське радіо, у фінансуванні якого бере участь МЗС Польщі, має у своєму складі редакцію іномовлення, яка транслює передачі польською, англійською, німецькою, білоруською, російською, єврейською та українською мовами про головні політичні, економічні та культурні події в Польщі, важливі двосторонні візити, життя відповідної національної меншини тощо [29;47]. Як і більшість іномовних служб загальнопольське громадське радіо здійснює свою діяльність під егідою держави і за значного державного фінансування. На сучасному етапі такі іномовні служби здебільшого функціонують у вигляді мультимедійних компаній, які для досягнення своєї аудиторії використовують поєднання різноманітних платформ: довго- середньо- та короткохвильове радіо, супутникове мовлення, інтернет, соціальні медіа.

Наразі Польща докладас багато зусиль для розвитку власної медіадипломатії особливо в країнах Східного партнерства та для нівелювання впливу російської медіадипломатії. Країна підтримує створення інформаційного телеканалу російською мовою для країн Східного партнерства (Азербайджан, Вірменія, Білорусь, Грузія, Молдова, Україна) під егідою Європейського фонду з підтримки демократії, яким керує поляк Є.Помяновський. Проект має робочу назву «Європейське

телебачення для країн Східного партнерства», його також називають «Голосом Європи». Польський МЗС 3 млн злотих (1 млн дол) на фінансування каналу, що пояснюється прагненням Польщі та ЄС бути більш інформаційно представленими у цьому регіоні [6;10;12;40;47]. Тобто, медіадипломатія Польщі залишається важливим інструментом інформування внутрішньої та зовнішньої аудиторії, поширення ідеологічних і культурних цінностей держави, підтримки взаємозв'язків зі співвітчизниками закордоном, захисту національних інтересів, а також формування позитивної міжнародної репутації країни. Практично включення концептуальних пріоритетів інформаційної демократії в національні зовнішньополітичні стратегії і програми задля здійснення політики представництва держави в умовах міжнародної взаємодії, сприяє використанню сучасного інструментарію у сфері зовнішньої політики, що уможливорює перспективу участі міжнародних акторів у збалансованому міжнародному співробітництві.

Висновки. Нові тенденції розвитку інформаційної демократії у зарубіжних країнах зумовлюють практичні дії та програми, спрямовані на формування середовища, що передбачає забезпечення свободи вираження та плюралізму і незалежності мас-медіа, створення відповідної законодавчої бази, розширення участі громадянськості в діалозі влада-суспільство, збереження національної самобутності та культурної ідентичності націй. Досягнення впливу інформаційної демократії на міжнародному рівні зумовлюється процесами глобальної інтеграції, яка збільшує кількість міжурядових і транснаціональних контактів, що відповідає політичним, економічним та миротворчим вимогам сучасного світу як засобу розв'язання міждержавних проблем. Практично для міжнародної взаємодії необхідними і першочерговими стають процеси зовнішньо - та внутрішньополітичної комунікації як умови її ефективного впливу на функціонування громадянського суспільства, оскільки кожна політична система розгортає власну контактну мережу, яка відповідає її світоглядним інтересам. Досвід

політичних інститутів зарубіжних країн, міжнародних та неурядових організацій свідчить, що використання інформаційної демократії і мас-медіа як стратегічного інструменту зовнішньої і внутрішньої політики створює нове середовище для урядової і дипломатичної діяльності, формує нову архітектуру співробітництва влади і громадянського суспільства у сучасному світі.

Список використаних джерел

1. Dizard Wilson P. Old Media, New Media: Mass Communications in the Information Age. / Wilson P. Dizard – Addison Wesley Publishing Company Incorporated, 2000 – 233 p.
2. Gunnell John G. Democracy and the Concept of Public Opinion/ The Oxford Handbook of American Public Opinion and the Media [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780199545636.001.0001/oxfordhb-9780199545636-e-17>
3. What exactly is improper with democracy? Informational producing debates about the concept of democracy [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.eggsharborcampground.com/v1/what-exactly-is-improper-with-democracy-5>
4. Vandor P., Traxler N., Millner R., Meyer M. Civil Society in Central and Eastern Europe: Challenges and Opportunities/ P.Vandor, N.Traxler, R. Millner, M.Meyer [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.erstestiftung.org/wpcontent/uploads/2017/05/Civil_Society_Studie_Issuu_E1.pdf
5. Soci A., Damianova A., Selmeczi A., Akule D., Kral D., Iorga E., Andrespok E., Ercus L., Peternel M., Tzvetkovska M., Figueroa M., Brezani P., Kazmierkiewicz P., Kuusik-Rajasaar R., Rihackova V. The role of civil society in development assistance and aid effectiveness. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://cps.ceu.edu/publications/books/oda-civil-society>
6. Jebril N., Stetka V., Loveless M. Media and Democratisation: What is Known about the Role of Mass Media in Transitions to Democracy. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.amazon.com/Media-Democratisation-Known-Transitions-Democracy/dp/1907384111>
7. Mikulowski W. The role of nongovernmental organizations in the modernization of public administration in Poland. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.nispa.org/news/mikulowski.rtf
8. Пастушяк Л. Медія і політична культура. Практика Польщі у світлі міжнародних стандартів/ Л.Пастушяк // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://social-science.com.ua/article/869>
9. Sasinowski H. Społeczeństwo obywatelskie i jego rola w budowie demokracji. Civil society and its role in the creation of democracy/ H. Sasinowski [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.google.com.ua/search?source=hp&q=Henryk+Sasinowski>.
10. Shirky C. The Political Power of Social Media: Technology, the Public Sphere, and Political Change [Електронний ресурс]. / Clay Shirky // Foreign Affairs. – 2011. – доступу: <http://www.foreignaffairs.com/articles/67038/clay-shirky/the-political-power-of-social-media>
11. Desse F. -The Role and Structure of Civil Society Organizations in National and Global Governance . Evolution and outlook between now and 2030 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.augurproject.eu/IMG/pdf/cso_note_provisional_draft5_june_2012.pdf
12. Use of social media in EU communication [Електронний ресурс]. // European Commission - 2014. - Режим доступу: http://ec.europa.eu/ipg/go_live/web2_0/index_en.htm
13. Mihai L., Andrei J. L. Political Parties as an expression of freedom of association in a democratic society enshrined in national constitutions: legal framework of the names and «signs» used by political parties - The Romanian experience// Political parties – key factors in the political development of democratic societies [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://www.osce.org/odihr/126431?download=true>
14. Civicus State of Civil Society report 2017 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.civicus.org/documents/reports-and-publications/SOCS/2017/state-of-civil-society-report-2017-executive-summary-en.pdf>

15. Waszczykowski W. «Dyplomacja medialna» przeciw oszczerstwom wobec Polski <http://www.newsweek.pl/polska/expose-waszczykowskiego-szef-msz-w-sejmi>,artykuly, 37 84 88, 1.html
16. Арабаджиєв Д. Ю. Громадські організації як фактор розвитку громадянського суспільства [Текст] / Д. Ю. Арабаджиєв // Вісник Одеського національного університету. – 2011. – Т. 16, випуск 10. – С. 720–728, Одеса 2011.
17. Арабаджиєв Д. Ю. Порівняльний аналіз розвитку неурядових організацій Республіки Польща та Угорської Республіки/ Д.Ю. Арабаджиєв // Український науковий журнал «Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації». Київ.: 2012, вип.. № 1, с.85–92
18. Банахевич Ю. Польський досвід публічних ЗМІ: в очікуванні реформ та державної підтримки /Банахевич Юрій// [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrinform.ua/ukr/news/polskiy_dosvid_publichnih_zmi_v_ochikuvanni_reform_t_a_derjavnoii_pidtrimki_1817564
19. Банахевич Ю. Європейська «хмарність» над Польщею [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2296865-evropejska-hmarnist-nad-polseu.html>
20. Білан Н.І. Інформаційна парадигма соціальних комунікацій / Н.І. Білан // Монографія. – К. : СПД Паливода, 2016. – 379 с.
21. Богородецька О. І. Геополітичні та соціально-економічні фактори становлення і розвитку побратимського співробітництва міст України /О. І. Богородецька // *Racja stanu : Studia i materiały.* – Wrocław : Oficyna Wydawnicza Arboretum, 2013. – № 2/1 (12–13). – с. 217–229.
22. Даниленко С.І. Інформаційний чинник трансформації громадянського суспільства / С.І. Даниленко // Дослідження світової політики. Зб.-к наук. праць. – К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2009. – Випуск 47. – с. 227-242
23. Дорош М. Тема євроінтеграції в ЗМІ — не лише політика http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/how_to/tema_evrointegratsii_v_zmi_ne_lishe_politika/
24. Дубов Д. Egov 2.0:Новітні підходи до трансформації системи державного управління на базі «громадських медіа» / Д. Дубов// [Електронний ресурс]. Аналітична записка. - НІСД, 2010. - Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/344/>
25. Європейські комунікації. Монографія. //Макаренко Є.А., Є.А.,Ожеван М.А., Рижков М.М. та ін.- К.: Центр вільної преси, 2007.- 536 с.
26. Заневіч М. У полоні старих концепцій: що впливає на українську політику Польщі <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/10/19/7072409/>
27. Західні ЗМІ: чи помирає в Польщі демократія? <http://www.bbc.com/ukrainian/press-review-40680698>
28. Зернецька О.В. Глобальний розвиток систем масової комунікації і міжнародні відносини /О.В. Зернецька //К.: Освіта, 1999. – 351 с.
29. Зовнішньополітичні комунікативні технології. Підручник // Макаренко Є.А., Рижков М.М., Піпченко Н.О. та ін. – К.: Центр вільної преси, 2016. – 416 с.
30. Кисарець І.А. Технології впливу ЗМІ на консолідацію громадської думки Республіки Польща у процесі євроінтеграції [Електронний ресурс]. - Режим доступу:<https://www.google.com.ua/search?source=hp&q=%D0%86>.
31. Ковалевський В.О. Парадигма інформаційної демократії /В.О.Ковалевський// [Електронний ресурс].-Режим доступу http://kovalevsky.webs.com.ua/par/par_t.htm.
32. Ковалевський В.О. Інформаційна демократія як політична категорія /В.О.Ковалевський [Електронний ресурс].- //Режим доступу: <http://kovalevsky.webs.com.ua/publ/idpk.htm>
33. Макаренко Є. А. Українсько-польське міжнародне співробітництво: реалії і динаміка ХХІ століття / Є. А. Макаренко // Актуальні проблеми міжнародних відносин: зб. наук.

- пр. – К.: Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин, 2004. – Вип. 48, ч. 1. – с. 3–9.
- 34.Макаренко Є.А. Україна і Польща в процесах євроінтеграції: аналіз проблем та перспектив // *Stosunki polsko-ukraińskie : wojna i współczesność* // Torun, Wydawnictwo Adam Marszalek, 2008. – с. 176-189
- 35.Макаренко. Особливості лобіювання в розвинутих європейських державах(на прикладі ФРН, Франції, Великої Британії, Польщі, Литви) Дослідження світової політики, К.:ІСЕМВ, вип.45, 2008, с.168-182
- 36.Макаренко Е. *Bezpieczeństwo narodowe Ukrainy: współczesne wyzwania i zagrożenia dla suwerenności państwa* // *Polityka bezpieczeństwa narodowego państw obszaru WNP Wybrane problemy / pod. red. Walentego Baluka.* - Torun: Wydawnictwo Adam Marszalek, 2009. – р. 143-161.
- 37.Петухова О. Інформаційне забезпечення євроінтеграційної стратегії Республіки Польща/ О. Петухова // *Актуальні проблеми міжнародних відносин.* Вип. 79. Ч. 2. -К.: 2008.- с.45-49
- 38.Ожеван М. А. Основні напрями зовнішніх інформаційно-маніпулятивних впливів на суспільні трансформації в Україні: засоби протидії / М. А. Ожеван // *Стратегічні пріоритети.* – 2011. – № 3. – С. 118–126.
- 39.Опалько Ю.Роль громадянського суспільства України у протидії зовнішній агресії <http://sp.niss.gov.ua/articles/1351/>
- 40.Піпченко Н.О. Соціальні медіа у структурі зовнішньої політики провідних міжнародних акторів : Монографія . – К. : Центр вільної преси, 2014. – 334 с.
- 41.Почепцов Г. Г. Медіа як генератор соціальних смислів <http://ru.telekritika.ua/daidzhest/2011-02-22/60469>
- 42.Прохоров М.Г. Формування правової бази функціонування ЗМІ Польщі як складника громадянського суспільства/ М. Г. Прохоров// *Панорама політологічних студій.* Науковий вісник РДГУ, вип..13, 2015 р., с.156-164
- 43.Прохоров М.Місцева преса Польщі як складник громадянського суспільства,критерії та класифікації / Микола Прохоров // *Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник Наукових статей.* – Чернівці : Чернівецький Національний Університет, 2014. – Т. 27–28. – С. 34–36.
- 44.Пряжина К. Роль громадянського суспільства та медіа в демократичному врядуванні в секторі безпеки // *Моніторинг викликів урядуванню в секторі безпеки України /Матеріали другої міжнародної конференції «Урядування в секторі безпеки: роль демократичних інститутів і кращі міжнародні практики»* 16-17 березня 2016р., Київ, Україна http://razumkov.org.ua/images/Material_Conference/2017_02_01/DCAF_Conference-2-UKR.pdf
- 45.Сірук М. Куди йде Польща? Експерти — про небезпеку політизації історії правлячою консервативною партією «Право і Справедливість» <https://day.kyiv.ua/uk/article/den-planety/kudy-yde-polshcha>
- 46.Тихомирова Є.Б. PR-формування відкритого суспільства. – К.: Наша культура і наука, 2003. – 197 с.
- 47.Фролова О.М. Медіадипломатія та media relations/ О.М. Фролова// *Комунікативні тренди міжнародних відносин.* Монографія //Макаренко Є.А., Рижков М.М., Піпченко Н.О. та ін. – К.: Центр вільної преси, 2016. – 614 с.
- 48.Шеер Дж. Урядування в секторі безпеки: роль демократичних інституцій і кращі міжнародні практики // *Моніторинг викликів урядуванню в секторі безпеки України /Матеріали другої міжнародної конференції «Урядування в секторі безпеки: роль демократичних інститутів і кращі міжнародні практики»* 16-17 березня 2016р., Київ, Україна http://razumkov.org.ua/images/Material_Conference/2017_02_01/DCAF_Conference-2-UKR.pdf